

مجله سیاست دفاعی

شماره ۳۴، بهار ۱۳۸۱

«بررسی شکست سازمان مجاهدین خلق در عملیات فروغ جاویدان»

سردار محمدرضا شبانی

استاد راهنما: دکتر حسین حسینی

پس از خرداد سال ۱۳۶۰ سازمان به اصطلاح مجاهدین خلق وارد مرحله جدیدی شد که از آن با عنوان فاز نظامی یاد می‌شود. بعد از خروج رهبری و مرکزیت سازمان از کشور و استقرار در فرانسه و پس از مدتی کوتاه در عراق، این سازمان سعی نمود خود را با مأموریت‌های ارتش عراق هماهنگ و همسو نماید. با اعلام قبول قطعنامه ۵۹۸ توسط جمهوری اسلامی ایران، سازمان که در برابر یک عمل غیرمنتظره قرار گرفته بود، با توجه به ماهیت و کارکرد و شرایط بعد از جنگ که احتمال ریزش نیرو و قفل شدن شرایط سیاسی وجود داشت، و با تصور اوضاع نابسامان و آشفتگی کشور و شرایط حاد اقتصادی، و با ارزیابی بحرانی بودن شرایط داخلی ایران، بخصوص وضعیت صحنه جنگ که آن را متأثر از میزان نارضایتی مردم می‌پنداشت، در روز سوم مردادماه ۱۳۶۷ با فراخوانی همه کادرهای تشکیلاتی داخل و خارج و سازماندهی و تجهیز کلیه نیروها در قالب ۳۳ تیپ رزمی و با پشتیبانی ارتش عراق عملیات مشترک خود را با هدف تصرف مرکزیت سیاسی کشور و براندازی نظام جمهوری اسلامی آغاز کرد.

تبیین این واقعه به دلیل منحصر بودنش امری ضروری بوده و با تدوین این پژوهش یک اثر مهم تاریخی در مقطع پایانی جنگ تحمیلی به ثبت رسیده است. در این پژوهش نگارنده با نگرشی توصیفی - تحلیلی تدبیر و نحوه طراحی، اجرا و نتایج پیامدهای عملیات سازمان به اصطلاح مجاهدین خلق و شیوه‌های مقابله نیروهای دفاعی

جمهوری اسلامی ایران را با استفاده از منابع موثق، متنوع، مختلف و اظهارات شاهدان عینی به رشته تحریر در آورده است.

سؤال اصلی که در این پژوهش پژوهشگر در پی بررسی و پاسخگویی به آن برآمده به این صورت طرح شده است: علت شکست عملیات (به اصطلاح) فروغ جاویدان چیست؟

فرضیه اصلی پژوهش نیز به این صورت تدوین شده است: «علت شکست سازمان، تصور رهبران سازمان مبنی بر بحرانی بودن شرایط داخلی ایران، پذیرش قطعنامه و اشتباه آنان در برآورد میزان نارضایتی مردم از نظام جمهوری اسلامی و احتمال بروز شورشهای مردمی در صورت اشغال شهرها بود». در فرضیه جانشین نیز علت شکست سازمان "واکنش به موقع و سازماندهی شده مقاومت جمهوری اسلامی" عنوان شده است.

این پژوهش از لحاظ سازماندهی در ۶ فصل تدوین شده و دارای چهارده ضمیمه پیوست می باشد.

در فصل اول پژوهش ابتدا مبانی علمی و چارچوب نظری تحقیق بر مبنای تئوریهای جنبشهای آزادیبخش با تأکید بر استراتژی مائوئیستی به بحث گذاشته شده و مفهوم شورشگری و مراحل جنگ انقلابی و عبور از فاز سیاسی به فاز نظامی در دو مرحله و سه فاز ایجاد مناطق پارتیزانی، ایجاد مناطق پایگاهی و تشکیل ارتش منظم توضیح داده می شود؛ و سپس با تبیین تئوری فوکو استراتژی عملیات گسترده مورد بررسی قرار می گیرد.

در فصل دوم پیشینه سازمان به اصطلاح مجاهدین خلق در قبل از پیروزی انقلاب اسلامی و ماهیت و عملکرد آن بعد از پیروزی انقلاب اسلامی و استراتژی سازمان در طرح براندازی نظام جمهوری اسلامی مورد بررسی قرار گرفته و مرحله پایانی حضور سیاسی سازمان در جامعه در سال ۶۰ و متعاقب آن ورود به فاز نظامی و براه انداختن جنگ شهری، بمب گذاری، ترور و اربعاب و اهداف سازمان از انجام این قبیل اقدامات ضد امنیتی تشریح شده است.

فصل سوم پژوهش "اقدامات نظامی سازمان در عراق" را در کانون توجه خود قرار داده است. در این فصل استراتژی سازمان در مرحله قیام عمومی، تشکیل سازمان رزم،

ورد کادر رهبری به عراق، گسترش سازمان رزم، تغییر از یک سازمان چریکی - پارتیزانی به یک ارتش منظم، تأسیس ارتش به اصطلاح آزادیبخش، اقدامات نظامی و انجام عملیات گسترده نظامی مطرح می‌شود. اقدامات و برنامه‌های سازمان جهت گسترش سازمان رزمی ارتش خودخوانده از قبیل جذب نیرو از میان اسرای ایرانی و نیروهای داخل و خارج از کشور، آموزش نظامی، عقیدتی - سیاسی و فعالیتهای غیررزمی دیگر بخشهای این فصل را در برمی‌گیرد.

در فصل چهارم مقطع پایانی جنگ تحمیلی و چگونگی پذیرش قطعنامه ۵۹۸ توسط جمهوری اسلامی ایران و بازتاب آن از ابعاد سیاسی و روانی تحلیل شده و با تبیین این وضعیت جدید و اوضاع و احوال به وجود آمده، طراحی عجولانه عملیات به اصطلاح فروغ جاویدان مورد بررسی قرار می‌گیرد. در ادامه فصل برآورد و تحلیل سازمان از اوضاع و شرایط سیاسی - اجتماعی کشور، جذب و فراخوانی نیروها، آموزش، سازماندهی، تجهیز و هماهنگی سازمان با ارتش عراق و حفظ آمادگیهای لازم جهت انجام یک عملیات گسترده و سرنوشت ساز بیان می‌گردد.

در فصل پنجم طرح ریزی و اجرای عملیات به اصطلاح فروغ جاویدان و اقدامات تدافعی و ممانعتی نیروهای رزمنده جمهوری اسلامی ایران در عملیات مرصاد مورد بحث و بررسی قرار گرفته است. در بخش اول سازمان رزم دشمن قبل از عملیات بیان شده و توان رزمی، فرماندهی، چارت سازمانی، تیپهای رزمی، شرح برنامه زمانبندی حرکت نیروها، پشتیبانی هوایی و هماهنگیهای مربوط به حرکت تاکتیکی آن معرفی می‌شود. در بخش دوم بررسی و شناخت جغرافیای منطقه عملیات، آغاز عملیات، نفوذ به خاک ایران و مراحل پیشروی دشمن تا نزدیکی کرمانشاه بیان می‌گردد. و در ادامه اقدامات مقابله‌ای نیروهای رزمنده جمهوری اسلامی در مراحل مختلف سد و ممانعت، آفند، پیشروی و انهدام نیروهای سازمان معاند و شورشگر مجاهدین خلق تشریح می‌شود. در بخش پایانی این فصل میزان ضربات وارده بر پیکره سازمان از جنبه تلفات انسانی و انهدام تسلیحات و تجهیزات بیان شده و انعکاس این شکست سنگین در افکار عمومی مورد بحث قرار گرفته است.

در فصل پایانی نگارنده به نتیجه‌گیری و جمع‌بندی از مباحث مطرح شده در پژوهش می‌پردازد. به طوری که یافته‌های پژوهش حکایت از آن دارد که یکی از دلایل اصلی

شکست سازمان اشتباه در اتخاذ یک استراتژی جامع و واحد و عدم تناسب بین شاخصهای آن یعنی اهداف، ابزار و شیوه و اتکای صرف بر حرکت تک بُعدی نظامی بوده است. از جنبه تاکتیکی نقاط قوت و ضعف سازمان به تفصیل مورد ارزیابی قرار گرفته و عنوان می شود که سازمان رزم به اصطلاح ارتش آزاد بیخس تنها در دو مورد قابلیت لازم را از خود بروز داده و از اصول دیگر تاکتیکی از جمله رعایت اصل هدف، آفند، تأمین، وحدت فرماندهی در مراحل بعدی و انعطاف پذیری و... غفلت نموده است، که این عدم توجه به اصول تاکتیکی از دیگر عوامل اصلی شکست آنها به حساب می آید. براساس نتایج به دست آمده نقاط قوت سازمان تحرک مناسب و سرعت عمل، ضریب بالای حفاظت اطلاعات در طراحی عملیات و در طول عملیات و حفظ اسرار در تمام سطوح و استفاده از اصل غافلگیری در آغاز عملیات، تنوع آموزش، تمرکز قوا و وحدت فرماندهی و استفاده مناسب از آتش پشتیبانی نزدیک در مراحل اولیه عملیات، ایجاد فضای روانی و تبلیغات مؤثر برای اعضا و استفاده از فریب اطلاعاتی عنوان می گردد.

از سوی دیگر نقاط قوت نیروهای رزمنده جمهوری اسلامی استفاده صحیح و به موقع از زمین، تمرکز قوا در حداقل زمان، سرعت عمل و تحرک، برقراری به موقع قرارگاه عملیاتی و در دست گرفتن هدایت یگانه، تحرک مناسب هوایروز و بهره گیری مناسب از پوشش هوایی، و استفاده از نفرت شدید مردم از ماهیت نفاق سازمان، قدرت رهبری حضرت امام خمینی (قدس سره) در بسیج همگانی، واکنش به موقع سازماندهی نیروهای مردمی و مدیریت بحران؛ و نقاط ضعف نیروهای رزمنده جمهوری اسلامی ضعف اطلاعات و عدم برآورد صحیح از ماهیت، سمت و جهت تهدیدات دشمن، ضعف استحکامات و نداشتن خطوط پدافندی مطلوب از تنگه کل داود تا گردونه باطلاق، عدم وحدت فرماندهی در مراحل اولیه عملیات دشمن و ضعف آتش پشتیبانی در ابتدای تهاجم دشمن ذکر شده است.

در پایان نگارنده پیامدهای منفی عملیات نظامی از جمله ریزش شدید نیروها از بدنه سازمان، بن بست استراتژی و به تبع آن زیرسؤال رفتن رهبری و فلسفه وجودی سازمان و تلفات سنگین وارده بر سازمان را متذکر شده است.

محمدرضا کفاش جمشید

فرم اشتراک سالیانه مجله سیاست دفاعی

متقاضیان اشتراک سالانه مجله می‌توانند با توجه به شرایط ذیل فرم اشتراک را تکمیل و به نشانی مجله ارسال دارند:

- هزینه اشتراک سالیانه (۴ جلد) مجله داخل کشور ۲۴,۰۰۰ ریال برای مؤسسات ۲۸,۰۰۰ ریال.
- هزینه اشتراک سالیانه (۴ جلد) مجله خارج از کشور ۶۰,۰۰۰ ریال برای مؤسسات ۸۰,۰۰۰ ریال.
- برای نظامیان، دانشجویان و اساتید دانشگاه (داخل کشور)، در صورت ارسال فتوکپی کارت شناسایی مبلغ ۱۵,۰۰۰ ریال.

- وجه اشتراک به شماره حساب جاری ۵۰۰۳۰/۰۳ بانک سپه تهران شعبه دانشگاه امام حسین (ع) کد ۸۴۸ واریز، و اصل فیش بانکی به همراه فرم اشتراک ارسال گردد و یا به نمابر شماره ۷۳۱۳۹۸۶ ارسال گردد.

نشانی: تهران - صندوق پستی ۳۴۵۹-۱۶۷۶۵؛ یا به آدرس:

تهران. اتوبان سر لشکر شهید بابائی. دانشگاه امام حسین (ع) پژوهشکده علوم دفاعی.

تلفن: ۷۳۱۳۹۹۰-۳

در ضمن تعداد محدودی از مجلات سال چهارم، پنجم، ششم، هفتم و هشتم به صورت صحافی شده (با جلد گالینگور) موجود می‌باشد که متقاضیان می‌توانند با واریز مبلغ ۳۰,۰۰۰ ریال یک دوره یکساله صحافی شده را دریافت نمایند. (بهای دوره سه ساله ۹۰,۰۰۰ ریال می‌باشد)

برای خارج از کشور به ازای هر دوره ۱۵,۰۰۰ ریال اضافه می‌شود.

شماره اشتراک	فرم درخواست اشتراک مجله سیاست دفاعی
تاریخ	نام خانوادگی:
	شغل:
	نشانی کامل پستی:
امضاء	کد شهرستان
	تلفن

تذکر: در صورت تغییر نشانی، هر چه زودتر مجله را مطلع فرمائید.